

MEESTERZETTEN

door Anish Giri en Hans Böhm. Met antieke schaakstukken van Simonis & Buunk.

9 januari 2011

*Eén dag is ons Fischer Huis
het 'Bobby Fischer Huis'*

'I like the moment when I break a man's ego' – Bobby Fischer

FISCHER S

HUIS

door Anish Giri en Hans Böhm. Met antieke schaakstukken van Simonis & Buunk.

MEESTERZETTEN

9 januari 2011

Eén dag is ons Fischer Huis het 'Bobby Fischer Huis'

Van 1819 tot 1946 woonden hier vier generaties notaris Fischer.

De schilderijen en schaaksets in deze catalogus zijn te koop.
Voor prijzen: www.simonis-buunk.nl en op aanvraag.

SIMONIS & BUUNK KUNSTHANDEL

SIMONIS & BUUNK RESTAURATOREN SINDS 1927

REGISTER TAXATEUR SCHILDERIJEN

Bezoekadressen: Notaris Fischerstraat 19, 27 en 30, Ede
Postadres: Notaris Fischerstraat 30, 6711 BD Ede
Telefoon: +31 (0)318 652888 Fax +31 (0)318 611130
Openingstijden: dinsdag t/m zaterdag van 11-17 uur en op afspraak.

SIMONIS&BUUNK
EEN KEUR AAN KUNST

www.simonis-buunk.nl

info@simonis-buunk.nl

Volg ons ook op

Ter inleiding

Het mooiste plekje van de gemeente Ede is voor mij de beeldentuin van het Kröller-Müller Museum in Otterlo, in de gemeente Ede. Prachtige en intrigerende kunst, midden in de natuur.

Ook in Ede zelf staan diverse beelden, van bekende en minder bekende kunstenaars. Kunst in de openbare ruimte voegt kwaliteit toe aan de stad.

En als zich in diezelfde stad een vermaarde kunsthandel bevindt, dan zult u begrijpen dat ik zeer verguld ben met al het professionele kunstaanbod in Ede.

Simonis & Buunk is een unieke kunsthandel met prachtige verkooptentoonstellingen, maar ook bijzondere nevenactiviteiten. En dan doel ik natuurlijk op het Schaakfeest op zondag 9 januari 2011.

Het Fischer Huis, geliefd rijksmonument in Ede en één van de panden van Simonis & Buunk, wordt voor deze feestelijke dag omgedoopt tot het 'Bobby Fischer Huis', naar de legendarische Amerikaanse schaakgrootmeester Bobby Fischer (1943-2008).

Bobby Fischer kan ik me nog goed herinneren. De Amerikaan verpletterde de Russische schaakgrootmeesters, die jarenlang de hegemonie hadden op het schaakfront. Hoogtepunt was de spectaculaire overwinning in IJsland om de wereldtitel op Boris Spassky. Dit duel staat ook wel te boek als de 'match van de eeuw'.

Zelf kreeg ik als 12-jarige jongen het boek 'Praktische Schaaklessen' van de Nederlandse grootmeester Max Euwe in huis. En ik heb het eens nagekeken: het staat nog steeds in mijn boekenkast. Ik schaakte wel eens tijdens schoolcompetities, maar miste het geduld en inzicht om me te verbeteren.

Wat dat betreft is mijn bewondering voor Bobby Fischer zo groot: hij speelde in 1992 een revanchematch tegen Spassky. Fischer won opnieuw: met 10-5. Ook na dit duel vertoonde de grootmeester zich nog nauwelijks in de openbaarheid.

Enkele jaren geleden, bij de opening van het gerestaureerde Fischer Huis, had Simonis & Buunk de oude schaakmeester naar Ede willen halen. Om het verbouwde Fischer Huis te openen. Dat is niet gelukt en inmiddels is Bobby Fischer overleden. Nu, enkele jaren later, zorgt Simonis & Buunk voor een prachtige dag met een andere schaakgrootmeester: Anish Giri. Hij woont in Nederland en is een regelrecht schaakgenie.

Bijzonder dat ook de gerenommeerde schaakcoryfee Hans Böhm van de partij is. Met bevriend grootmeester Jan Timman is Böhm al jaren Heer en (Oude) Meester van schakend Nederland. Op 15 december 2010, werd hij in het Max Euwe Centrum verkozen tot een van de belangrijkste schakers uit de Nederlandse geschiedenis: 1. Euwe 2. Timman 3. Donner 4. Böhm.

Ik zie dus uit naar 9 januari 2011. Omringd met schaakvoorstellingen op oude schilderijen gaan twee topschakers simultaan spelen met - veelal antieke - schaakstukken en schaakborden uit de 18^e, 19^e en 20^e eeuw van internationale origine.

Om beiden in Ede te zien spelen: fantastisch.

Cees van der Knaap
Burgemeester van Ede

Inhoud

Ter inleiding	2
Programma	3
Levensbeschrijving simultaanspelers	4
Waarom deze schaakhappening?	5
De dame van DataBalk	6
Notatiebladen	7
Schaken in de kunst	12
Zet in de geschiedenis	23
Internationale schaaksets in Ede	25
Colofon	40

Programma van het Schaakfeest zondag 9 januari 2011

12:30 uur	Ontvangst met koffie en thee
13:00 uur	Opening door burgemeester Cees van der Knaap en Frank Buunk; Hans Böhm interviewt Anish Giri
13:30 uur	Aanvang simultaans: Hans Böhm speelt in het 'Bobby Fischer Huis' Anish Giri speelt in de Salon van de 19 ^e eeuw
17:00 uur (ca.)	Borrel en prijsuitreiking
17:30 uur	Einde

Toeschouwers worden vriendelijk verzocht de simultaanseances zo stil mogelijk te bezoeken. Consumpties zijn verkrijgbaar bij de buffetten in beide panden. Naast de simultaans is er gelegenheid om in de panden van Simonis & Buunk te schaken met anderen.

Levensbeschrijving simultaanspelers

Anish Giri (Sint-Petersburg, 28 juni 1994), een in Nederland wonende Russische schaakgrootmeester met een Nepalese vader en een Russische moeder, werd in Rusland kampioen in de categorie tot 12 jaar. In 2008 verhuisde hij met zijn familie naar Nederland. In hetzelfde jaar won Giri het HSG Open toernooi en haalde en passant zijn eerste grootmeestersnorm. Later dat jaar scoorde hij zijn tweede norm bij een toernooi in Groningen en in 2009 behaalde hij tijdens het Corus-toernooi de grootmeesterstitel. Daarmee was hij op dat moment de jongste grootmeester ter wereld. In september 2009 werd Giri de jongste Nederlandse kampioen ooit. In januari 2010 won hij de B-groep van het Corus-toernooi, en in mei van dat jaar won hij het Sigeman-toernooi in Malmö. Met een FIDE rating van 2682 speelt hij op het Schaakfeest in Ede een simultaan met 33 spelers.

Hans Böhm (Rotterdam, 15 januari 1950), internationaal meester, speelt voor Schaakclub *En Passant* in Bunschoten. Hij speelt bij veel feestelijke gelegenheden simultaan. In 1988 won Böhm het Guinness wereldrecord simultaanschaken tijdens het Hoogovens Schaaktoernooi: 560 tegenstanders met 94% winst in 26 uur. Van 1996 tot 2001 was hij drager van de Euwering, na Hans Bouwmeester en Jan Timman. Hij was professioneel schaker tot 1985 en richtte zich daarna meer op journalistieke werkzaamheden. Hans Böhm had jarenlang een vaste rubriek in het KNSB-tijdschrift *Schakend Nederland* en presenteerde dertien jaar lang het radioprogramma *Man en Paard* (1978-1992), dat geheel aan schaken gewijd was. Ook was hij nauw betrokken bij zes verschillende televisieprogramma's over schaken. Nog steeds is hij het gezicht van de schaaksport in de media. Böhm schreef samen met NOS-sport verslaggever Kees Jongkind in 2004 *Bobby Fischer, de dolende koning*. Hierin wordt de opmars van het wonderkind Fischer geschetst, die als veertienjarige kampioen van Amerika werd en een jaar later grootmeester. Waar hij ook kwam, hij schaakte en won. Maar ook verbijsterde Fischer, zelf van Joodse afkomst, de wereld met antisemitische uitspraken en openbaarde hij zijn haat tegen de Russische schaakwereld die hij van samenzweringen beschuldigde. Hans Böhm, die de kersverse wereldkampioen Fischer in Reykjavik (1972) feliciteerde, speelt op 9 januari 2011 een wisselsimultaan op 12 borden waar men kan aanschuiven als een partij geëindigd is. Natuurlijk in het 'Bobby Fischer Huis'.

Waarom deze schaakhappening?

Als jeugdschaker had ik al bewondering voor alle mogelijke oude, kunstig gemaakte schaaksets. Mijn eerste koop was meteen bijzonder: een Art Deco schaakspel, waarbij veel te raden valt wie wat is. Later, tijdens de verbouwing van het Fischer Huis, kocht ik min of meer bij toeval in Engeland ruim een kwart van 'The dr. Kaspar J. Stock Collection of Chess Sets'. 'En dan nodig ik Bobby Fischer uit om de opening van het Fischer Huis te doen', was mijn optimistische plan. Ik stuurde begin 2005 e-mails naar zijn representant in Japan toen hij daar gevangen zat wegens overtreding van de internationale boycot tegen Joegoslavië. Niet lang daarna kreeg Bobby Fischer asiel in IJsland, waar de schaaklegende in 1972 de wereldtitel veroverde op Boris Spassky. Dit veroorzaakte een enorme mediahause, vanwege de impact op de Russisch-Amerikaanse betrekkingen.

Begin jaren '70 – midden in de Koude Oorlog – kleinerde Fischer de Russische grootmeesters. Als enige Amerikaan vernederde hij de Russen 'stuk voor stuk'. Het was in de tijd dat ik de hele zomer bij mijn grootouders in de tuin zat te analyseren; de halve finale wereldkampioenschap 1971 tussen Tigran Petrosian en Bobby Fischer sprak erg tot mijn verbeelding. Dag en nacht schaakte ik, vooral met mezelf. Ik was zo winnaar en verliezer gelijk.

Ik vind het reuzeleuk om naar aanleiding van het 85-jarig jubileum van de Edese Schaakvereniging dit Schaakfeest te organiseren. Het is mijn plan om er een biënnale van te maken. Dan blijft het Fischer Huis, waar vier generaties notarissen Fischer woonden en werkten, de naam Fischer eer aan doen. Bobby Fischer overleed in 2008, op zijn 64^e. Precies alle 64 velden van het schaakbord had hij betreden...

Naast het Schaakfeest kunt u natuurlijk genieten van onze kunst. Drie panden, drie sferen, drie eeuwen schilderkunst. In het Fischer Huis is, ook na 9 januari 2011, een permanente tentoonstelling van ca. 100 oude schaaksets evenals een collectie schilderijen met schaakvoorstellingen, waarvan dit boekje een voorproefje geeft.

Ik wil allen dankzeggen die zich hebben ingespannen voor dit evenement, in het bijzonder dé Nederlandse schaakambassadeur Hans Böhm, die behalve zijn deelname de voor ons essentiële contacten verzorgde in de Nederlandse schaakwereld.

Van harte welkom,
Frank Buunk
Fischer Huis BV en Simonis & Buunk Kunsthandel

Frank Buunk, 16 jaar, juni 1973.

Mijn eerste bijzondere schaakset: Art Deco schaakstukken in geometrische, cilindrische en kogelvormen.

***'...for hobby, may I guess?'
Bobby Fischer: '... I chess'***

Bobby Fischer, 13 jaar, 1956.

De dame van DataBalk

DataBalk, sinds 1982 actief op de Nederlandse markt in automatisering, moet bijna iedereen wel kennen. Aan de A12, van Utrecht richting Ede, prijkt al jarenlang het neonblauwe logo van DataBalk, inclusief een Dame. Maar met ingang van 2011 verandert dat: de naam DataBalk verdwijnt, wij gaan verder onder de naam Cegeka.

Het logo van DataBalk bevat een schaakstuk: de Dame. In het schaakspel kan en mag zij bijna alles. Met één kleine beweging kan zij het krachtenveld enorm beïnvloeden. Iedere speler die met een Dame zet, weet dat hij een strijd lustig voorwerp in handen heeft. Als geen ander heeft de Dame de taak om de klok in de gaten te houden, om de partij binnen de afgesproken tijd tot een goed einde te brengen. Zo gedragen zich ook onze projectleiders en business consultants in het samenspel met opdrachtgevers. Zij stellen kritische vragen, overzien het totaal, nemen een strategische positie in en beïnvloeden de partij die DataBalk met haar opdrachtgever speelt. De Dame ziet toe op een gecontroleerde implementatie, waarbij de planning wordt afgestemd op de stelling in de partij.

Vanuit vestigingen in Veenendaal en Gorinchem ondersteunt DataBalk met meer dan 250 medewerkers klanten op ICT-gebied, met een sterke focus op de sectoren wonen, zorg en MKB. Onze aanpak is innovatief, professioneel en no-nonsense. Klant-, keten- en kennisintegratie zijn belangrijke begrippen: alle betrokken partijen – klanten, dienstverleners en toeleveranciers – maken gebruik van één online systeem, waardoor communicatie en informatie-uitwisseling sterk worden verbeterd. Vanuit ons datacenter kunnen wij de ICT-omgeving van onze klanten beheren. De infrastructuur in ons datacenter is zo ingericht dat optimale veiligheid en beschikbaarheid worden gerealiseerd. Wij zorgen ervoor dat de applicaties van onze klanten in de lucht blijven: 24 uur per dag, 7 dagen per week. Eén informatiserings- en automatiseringsoplossing, die gebruikt wordt door alle partijen in het proces, dat is automatisering in dienst van het resultaat.

Anton Vreugdenhil
Algemeen directeur Cegeka Nederland

Zoals het schaakspel staat voor een spel van beweging en flexibiliteit, zo geldt dat ook voor onze organisatie. Wij veranderen mee en passen ons steeds aan de ontwikkelingen in de markt aan. Ook binnenkort zullen wij weer een stap zetten om ons bedrijf te versterken en verder te positioneren in de markt: met ingang van 1 januari 2011 verandert onze naam en zullen wij verder gaan onder de naam Cegeka. Sinds 2006 heeft Cegeka Groep (Hasselt, België), een toonaangevende ICT-leverancier in de Beneluxmarkt, een belang in DataBalk, met het doel haar activiteiten in Nederland verder uit te bouwen. Het aanbod van Cegeka (1.500 medewerkers en een jaarlijkse omzet van 155 miljoen) omvat ICT-oplossingen en outsourcing. De cultuur is ondernemend en klantgericht. De bedrijfs slogan luidt dan ook 'Van dichtbij meemaken', daarmee geven wij aan dat wij zo dicht mogelijk bij onze klanten willen staan en begrijpen wat hen bezighoudt. Samen gaan wij een nieuwe fase in, waarin kennisdeling, samenwerking en gebruikmaken van elkaars sterke kanten centraal staan. Wij zijn klaar voor de toekomst en zullen het spel van beweging en flexibiliteit met flair blijven spelen!

XIX. Schach

Olympiade

Vor/Finalgruppe A

3. Runde

Weiß: Fischer

Nation: USA

Partie-Nr. 65

1. Brett

Schwarz: Najdorf

Nation: Argentinien

Weiß:	Schwarz:
1	21
2	22
3	23
4	24
5	25
6	26
7	27
8	28
9	29
10	30
11	31
12	32
13	33
14	34
15	35
16	36
17	37
18	38
19	39
20	40

Weiß:	Schwarz:
41	61
42	62
43	63
44	64
45	65
46	66
47	67
48	68
49	69
50	70
51	71
52	72
53	73
54	74
55	75
56	76
57	77
58	78
59	79
60	80

Zeit von Weiß: _____

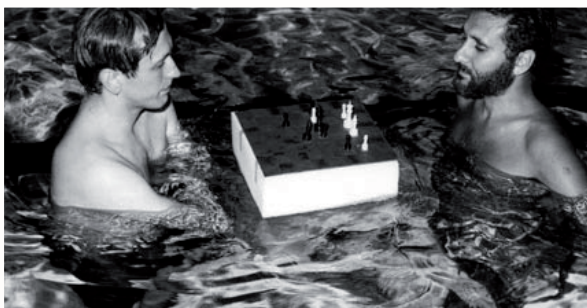
Partie No.: _____

Notizen: _____

Zeit von Schwarz: _____

Siegen, _____ September 1970

***‘I give 98 percent of my mental energy to chess. Others give only 2 percent.’
– Bobby Fischer***

7

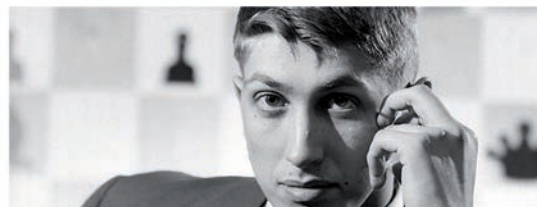
SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 1	..... 26		
..... 2	..... 27		
..... 3	..... 28		
..... 4	..... 29		
..... 5	..... 30		
..... 6	..... 31		
..... 7	..... 32		
..... 8	..... 33		
..... 9	..... 34		
..... 10	..... 35		
..... 11	..... 36		
..... 12	..... 37		
..... 13	..... 38		
..... 14	..... 39		
..... 15	..... 40		
..... 16	..... 41		
..... 17	..... 42		
..... 18	..... 43		
..... 19	..... 44		
..... 20	..... 45		
..... 21	..... 46		
..... 22	..... 47		
..... 23	..... 48		
..... 24	..... 49		
..... 25	..... 50		

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51	..... 63		
..... 52	..... 64		
..... 53	..... 65		
..... 54	..... 66		
..... 55	..... 67		
..... 56	..... 68		
..... 57	..... 69		
..... 58	..... 70		
..... 59	..... 71		
..... 60	..... 72		
..... 61	..... 73		
..... 62	..... 74		

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:		Zwart:		Wit:		Zwart:	
.....	1	.....		.....	26	.....	
.....	2	.....		.....	27	.....	
.....	3	.....		.....	28	.....	
.....	4	.....		.....	29	.....	
.....	5	.....		.....	30	.....	
.....	6	.....		.....	31	.....	
.....	7	.....		.....	32	.....	
.....	8	.....		.....	33	.....	
.....	9	.....		.....	34	.....	
.....	10	.....		.....	35	.....	
.....	11	.....		.....	36	.....	
.....	12	.....		.....	37	.....	
.....	13	.....		.....	38	.....	
.....	14	.....		.....	39	.....	
.....	15	.....		.....	40	.....	
.....	16	.....		.....	41	.....	
.....	17	.....		.....	42	.....	
.....	18	.....		.....	43	.....	
.....	19	.....		.....	44	.....	
.....	20	.....		.....	45	.....	
.....	21	.....		.....	46	.....	
.....	22	.....		.....	47	.....	
.....	23	.....		.....	48	.....	
.....	24	.....		.....	49	.....	
.....	25	.....		.....	50	.....	

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51	..... 63		
..... 52	..... 64		
..... 53	..... 65		
..... 54	..... 66		
..... 55	..... 67		
..... 56	..... 68		
..... 57	..... 69		
..... 58	..... 70		
..... 59	..... 71		
..... 60	..... 72		
..... 61	..... 73		
..... 62	..... 74		

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 1		..... 26	
..... 2		..... 27	
..... 3		..... 28	
..... 4		..... 29	
..... 5		..... 30	
..... 6		..... 31	
..... 7		..... 32	
..... 8		..... 33	
..... 9		..... 34	
..... 10		..... 35	
..... 11		..... 36	
..... 12		..... 37	
..... 13		..... 38	
..... 14		..... 39	
..... 15		..... 40	
..... 16		..... 41	
..... 17		..... 42	
..... 18		..... 43	
..... 19		..... 44	
..... 20		..... 45	
..... 21		..... 46	
..... 22		..... 47	
..... 23		..... 48	
..... 24		..... 49	
..... 25		..... 50	

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51		..... 63	
..... 52		..... 64	
..... 53		..... 65	
..... 54		..... 66	
..... 55		..... 67	
..... 56		..... 68	
..... 57		..... 69	
..... 58		..... 70	
..... 59		..... 71	
..... 60		..... 72	
..... 61		..... 73	
..... 62		..... 74	

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 1		..... 26	
..... 2		..... 27	
..... 3		..... 28	
..... 4		..... 29	
..... 5		..... 30	
..... 6		..... 31	
..... 7		..... 32	
..... 8		..... 33	
..... 9		..... 34	
..... 10		..... 35	
..... 11		..... 36	
..... 12		..... 37	
..... 13		..... 38	
..... 14		..... 39	
..... 15		..... 40	
..... 16		..... 41	
..... 17		..... 42	
..... 18		..... 43	
..... 19		..... 44	
..... 20		..... 45	
..... 21		..... 46	
..... 22		..... 47	
..... 23		..... 48	
..... 24		..... 49	
..... 25		..... 50	

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51		..... 63	
..... 52		..... 64	
..... 53		..... 65	
..... 54		..... 66	
..... 55		..... 67	
..... 56		..... 68	
..... 57		..... 69	
..... 58		..... 70	
..... 59		..... 71	
..... 60		..... 72	
..... 61		..... 73	
..... 62		..... 74	

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 1	..... 26		
..... 2	..... 27		
..... 3	..... 28		
..... 4	..... 29		
..... 5	..... 30		
..... 6	..... 31		
..... 7	..... 32		
..... 8	..... 33		
..... 9	..... 34		
..... 10	..... 35		
..... 11	..... 36		
..... 12	..... 37		
..... 13	..... 38		
..... 14	..... 39		
..... 15	..... 40		
..... 16	..... 41		
..... 17	..... 42		
..... 18	..... 43		
..... 19	..... 44		
..... 20	..... 45		
..... 21	..... 46		
..... 22	..... 47		
..... 23	..... 48		
..... 24	..... 49		
..... 25	..... 50		

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51	..... 63		
..... 52	..... 64		
..... 53	..... 65		
..... 54	..... 66		
..... 55	..... 67		
..... 56	..... 68		
..... 57	..... 69		
..... 58	..... 70		
..... 59	..... 71		
..... 60	..... 72		
..... 61	..... 73		
..... 62	..... 74		

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 1	..... 26		
..... 2	..... 27		
..... 3	..... 28		
..... 4	..... 29		
..... 5	..... 30		
..... 6	..... 31		
..... 7	..... 32		
..... 8	..... 33		
..... 9	..... 34		
..... 10	..... 35		
..... 11	..... 36		
..... 12	..... 37		
..... 13	..... 38		
..... 14	..... 39		
..... 15	..... 40		
..... 16	..... 41		
..... 17	..... 42		
..... 18	..... 43		
..... 19	..... 44		
..... 20	..... 45		
..... 21	..... 46		
..... 22	..... 47		
..... 23	..... 48		
..... 24	..... 49		
..... 25	..... 50		

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51	..... 63		
..... 52	..... 64		
..... 53	..... 65		
..... 54	..... 66		
..... 55	..... 67		
..... 56	..... 68		
..... 57	..... 69		
..... 58	..... 70		
..... 59	..... 71		
..... 60	..... 72		
..... 61	..... 73		
..... 62	..... 74		

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 1	.....	 26	.....
..... 2	.....	 27	.....
..... 3	.....	 28	.....
..... 4	.....	 29	.....
..... 5	.....	 30	.....
..... 6	.....	 31	.....
..... 7	.....	 32	.....
..... 8	.....	 33	.....
..... 9	.....	 34	.....
..... 10	.....	 35	.....
..... 11	.....	 36	.....
..... 12	.....	 37	.....
..... 13	.....	 38	.....
..... 14	.....	 39	.....
..... 15	.....	 40	.....
..... 16	.....	 41	.....
..... 17	.....	 42	.....
..... 18	.....	 43	.....
..... 19	.....	 44	.....
..... 20	.....	 45	.....
..... 21	.....	 46	.....
..... 22	.....	 47	.....
..... 23	.....	 48	.....
..... 24	.....	 49	.....
..... 25	.....	 50	.....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51	.....	 63	.....
..... 52	.....	 64	.....
..... 53	.....	 65	.....
..... 54	.....	 66	.....
..... 55	.....	 67	.....
..... 56	.....	 68	.....
..... 57	.....	 69	.....
..... 58	.....	 70	.....
..... 59	.....	 71	.....
..... 60	.....	 72	.....
..... 61	.....	 73	.....
..... 62	.....	 74	.....

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

SCHAAKFEEST

in het 'Bobby Fischer Huis' Ede - 09/01/11

Ronde: .....

Wit: ..... : Zwart: .....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 1	.....	 26	.....
..... 2	.....	 27	.....
..... 3	.....	 28	.....
..... 4	.....	 29	.....
..... 5	.....	 30	.....
..... 6	.....	 31	.....
..... 7	.....	 32	.....
..... 8	.....	 33	.....
..... 9	.....	 34	.....
..... 10	.....	 35	.....
..... 11	.....	 36	.....
..... 12	.....	 37	.....
..... 13	.....	 38	.....
..... 14	.....	 39	.....
..... 15	.....	 40	.....
..... 16	.....	 41	.....
..... 17	.....	 42	.....
..... 18	.....	 43	.....
..... 19	.....	 44	.....
..... 20	.....	 45	.....
..... 21	.....	 46	.....
..... 22	.....	 47	.....
..... 23	.....	 48	.....
..... 24	.....	 49	.....
..... 25	.....	 50	.....

Wit:	Zwart:	Wit:	Zwart:
..... 51	.....	 63	.....
..... 52	.....	 64	.....
..... 53	.....	 65	.....
..... 54	.....	 66	.....
..... 55	.....	 67	.....
..... 56	.....	 68	.....
..... 57	.....	 69	.....
..... 58	.....	 70	.....
..... 59	.....	 71	.....
..... 60	.....	 72	.....
..... 61	.....	 73	.....
..... 62	.....	 74	.....

Score: .....

Tijd: .....

Score: .....

Tijd: .....

Schaken in de kunst

Johannes Hermanus van der Heijden

Gorinchem 1825-1907 Dordrecht

Avondlijk schaakspel, paneel 41,5 x 51,3 cm, gesigineerd.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Johan Mengels Culverhouse

Rotterdam 1820-ca. 1891 Philadelphia (V.S.)

Schakers bij kaarslicht, paneel 26,8 x 21,3 cm, gesigineerd en gedateerd '64.

Herkomst: part. bezit Duitsland.

Caroline Alexia Schønheyder van Deurs

Frederiksberg (Denemarken) 1860-1932 (plaats overlijden onb.)

De jonge schaakster, doek 63,5 x 59,5 cm, gesigneerd.

Tent.: Den Haag, Museum Mesdag, *Binnen is het warm en gezellig. Schilderijen van burgerlijke interieurs 1800-1940*, dec. 2004-maart 2005; Lisse, Museum De Zwarte Tulp, *Passie voor glas* (tentoonstelling hyacintglazen), okt. 2005-aug. 2006.

Pieter Oyens

Amsterdam 1842-1894 Brussel

De schaakspelers, paneel 29,8 x 32,6 cm, gesigneerd en gedateerd '76.

Herkomst: part. bezit België.

Max Barascudts

Saint-Denis (Frankrijk) 1869-1927
München (Duitsland)
Een potje schaken, doek
35,5 x 50 cm, gesigneerd.
Part. coll. Nederland.

Engelse School, 19^e eeuw

Schaakspelers in een wijnkelder, doek 69 x 55,8 cm.
Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

August Köhler

Stuttgart (Duitsland) 1881-1964 (plaats overlijden onb.)

Schaakspel bij lamplicht, doek 84,5 x 67 cm, gesigneerd.

Max Barascudts

Saint Denis (Frankrijk) 1869-1927 München (Duitsland)

De kardinale zet, paneel 40 x 50 cm, gesigineerd.

Herkomst: part. bezit Duitsland.

***‘There are tough players and nice guys,
and I’m a tough player.’ – Bobby Fischer***

Willem Elisa Roelofs jr.
 Schaarbeek (België)
 1874-1940 Den Haag
Stilleven met Chinese schaakstukken,
 doek 45,5 x 45,7 cm, gesigneerd.
 Herkomst: part. bezit België.

Alexander Christie jr.
 Aberdeen (Schotland) 1901-1946
De schaakanalyse, doek 71,1 x 82 cm, gesigneerd
 en gedateerd 1923.
 Tent.: Aberdeen, Groot-Brittannië, *Aberdeen Artists' Society
 Exhibition*, 1923.
 Part. coll. Nederland.

Maignien (Franse School, 19^e eeuw)

De schaker, schildersboard, 30,5 x 24,2 cm, gesigneerd en gedateerd 1865.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Afbeelding volgende pagina:

Günter Rackwitz

Schkeuditz (Duitsland) 1922-1999 Leipzig (Duitsland)

Schaakspelers, doek 99,6 x 161,2 cm, gesigneerd en gedateerd '65.

Herkomst: part. bezit Duitsland.

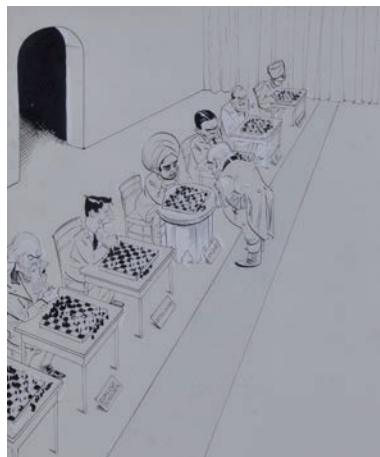

Pieter 'Piet' van der Hem

Wirdum 1885-1961 Den Haag

John Bull als simultaan schaakspeler, pen, penseel, inkt en gouache 45 x 35,5 cm, gesigneerd en te dateren nov. 1932.

'Harm' Henrick Kamerlingh Onnes

Zoeterwoude 1893-1985 Leiden

De schakers, pen, bruine inkt en aquarel 17,4 x 15,8 cm, gesigneerd met monogram en gedateerd '73. Annotatie: 'Schaak'.

Ferry Slebe (Ferdinand Joseph Sleebe)

Ambt-Almelo 1907-1994 Den Haag

De schaakpartij, gouache 26,5 x 20 cm, gesigneerd. Part. coll. Nederland.

Jan Wiegers

Kommerzijl 1893-1959 Amsterdam

Schaakspelers, houtsneede 49 x 38,3 cm, gesigneerd met naamstempel en te dateren ca. 1920.

Literatuur: Adriaan Venema, *De Ploeg 1918-1930*, Baarn 1978, afb. pag. 82 (van een ander exemplaar); Han Steenbruggen (red.), *Jan Wiegers 1893-1959*, Groningen 2001, afb. pag. 131 (van een ander exemplaar); Beat Stutzer e.a., *De kring rond Kirchner. Expressionismus aus den Bergen*, Zürich 2007, pag. 140, cat.nr. 171 (met afb. van een ander exemplaar).

Zet in de geschiedenis

Complete bibliotheken zijn vol geschreven over het schaakspel, over de openingen, het midden- en het eindspel. Het aantal boeken dat zich bezighoudt met de geschiedenis, de ontwikkeling en de cultuurhistorische waarde van het schaakspel is echter zeer beperkt.

De basis van het schaakspel is gelegd in ca. zeshonderd vóór Christus, door Boeddhistische monniken in het dal van de Ganges in India. In India draagt het spel de naam *tschaturanga*, gebaseerd op de vier gevechtseenheden van het leger: de olifanten, de ruiters, de schepen en het voetvolk. Doel van het spel is het verslaan van de vijandelijke koning, evenwel zonder bloedvergieten en zonder fysiek geweld.

Het spel verspreidt zich naar Perzië en draagt dan de naam *tschatrang*. In Perzië ontstaan ook de termen 'schaak' en 'mat'. De koning heet 'Shah' en schaakmat is afgeleid van het Perzisch woord 'mat'. Dit betekent 'hulpeloos' maar ook 'overwonnen'.

Via Perzië belandt het spel in de Arabische wereld. In de Arabisch-islamitische wereld wordt het spel intensief gespeeld en aangeprezen als middel om de mens logisch te leren denken.

De islam verbiedt het afbeelden van mensen en dieren. Daarom worden alle schaakfiguren omgevormd tot drie geometrische wiskundige vormen te weten: de cilinder, de rechthoek en de kegel (afb. 1).

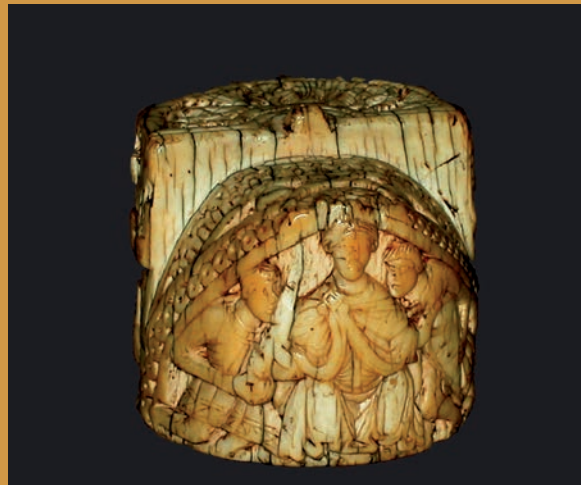

Afb. 1. Een vijftal houten kopieën van Arabische schaakfiguren: de koning, het paard, de wizer (koningin), de loper en de toren. (Uit: *Het schaakspel in Nederland*, te verschijnen 2011).

In de 8e eeuw veroveren Moren, Arabieren en Berbers Spanje en Portugal. Met hun veroveringen introduceren de Moren de Arabische vorm van het schaakspel in Spanje. Van hieruit verspreidt het spel zich verder over Europa.

In de middeleeuwen worden de Arabische schaakfiguren omgevormd en krijgen christelijke middeleeuwse vormen. Voorbeelden van deze verandering zijn onder andere te zien in het Louvre en in het 'Cabinet des Médailles' van de

Bibliothèque Nationale in Parijs (afb. 2). Inmiddels wordt het spel gespeeld door de adel aan Europese hoven, en in de kloosters. Ridders zijn verplicht het schaakspel te leren. Ook bij de kloosterorde der Benedictijnen is het schaakspel verplichte kost.

Afb. 2. Koning, Zuid-Italië, ivoor, te dateren ca. 1100. Het schaakstuk heeft de Arabische contouren. Op de vlakken zijn christelijke middeleeuwse taferelen uitgebeeld. (Uit: *Het schaakspel in Nederland*, te verschijnen 2011).

In 1283 verschijnt aan het hof van Alfonso X, 'El Sabio' (de wijze, de geleerde), koning van Castilië en León, het boek *Libro de Acedrez, Dados e Tablas* (Boek over het schaken, dobbelen en bordspellen). In dit rijk geïllustreerde boek zijn voor het eerst in Europa de regels en de theorie van het schaakspel vastgelegd. Aan het einde van de 15e eeuw, begin 16e eeuw heeft het schaakspel zijn huidige speelvorm bereikt. De zetmogelijkheden van de figuren zoals de dame, de loper en de pion zijn uitgekristalliseerd. In die tijd is alleen de *rokade* (de zet waarbij twee stukken van dezelfde kleur verplaatst worden) nog niet ingevoerd.

In 1616 verschijnt in Duitsland van de hand van Herzog August II von Braunschweig-Lüneburg, onder het pseudoniem Gustavus Selenus, het omvangrijke boek *Das Schach- oder Königspiel*. Het ontwerp van het zogenaamde 'Selenusspel' zou zijn ontleend aan een gravure uit dit boek. Het Selenusspel is tot laat in de 19e eeuw in Duitsland en Denemarken gemaakt.

Selenus vermeldt als eerste het bestaan van het schaakdorp Ströbeck, 40 kilometer ten zuidoosten van Braunschweig. Alle inwoners van het dorp (± 600) schaken en hebben de verplichting hun kinderen het spel te leren. Als tegenprestatie hoeven zij geen belasting te betalen.

In de 18e eeuw is Parijs het middelpunt van het schaakgebeuren. Het Régence speltype doet zijn intrede in Café de

la Régence in Parijs. Hier spelen Napoleon en Benjamin Franklin. De Fransman François-André Danican Philidor is de sterkste schaakspeler van de 18e eeuw. In de stad Dieppe, aan de Franse kust, ontwikkelt zich een enorme handwerk-industrie waar veel bijzondere ivoeren schaakspellen worden gemaakt.

Aan het einde van de 18e eeuw wordt Londen het schaakcentrum. Inmiddels zijn in Londen al beroemde ivoordraaiers aan het werk, zoals onder anderen Calvert en later Merrifield, Hastilow en Lund. Hier ontstaan ook de Barleycorn sets, benoemd naar de graankorrels op de buiken van de koning en koningin, en de George Washington sets.

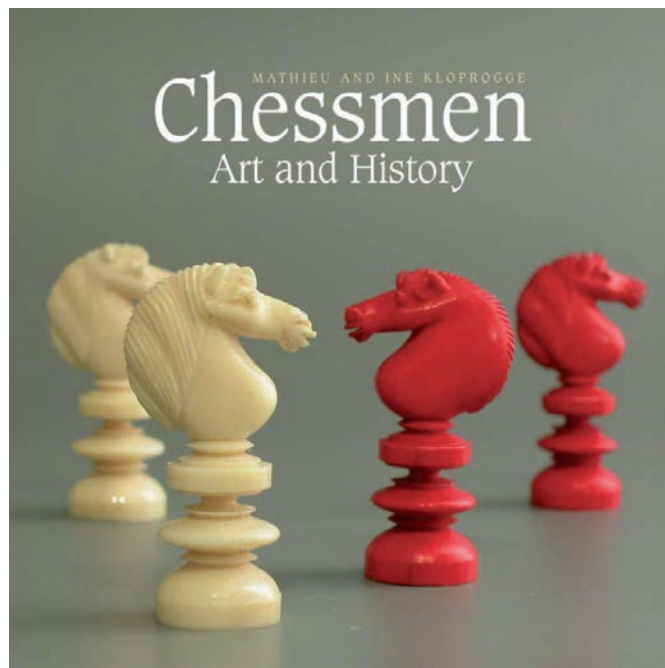
De Duitse uitvinding van het porselein heeft gezorgd voor prachtige spelen, onder andere uit de fabrieken van Meissen en Wedgwood. De komst van het Staunton spel rond het midden van de 19^e eeuw domineert het ontwerpen van nieuwe speltypes. Bovendien is inmiddels in Europa een enorme vraag ontstaan naar spellen uit China en India. Dit zijn veelal spellen met een topkwaliteit aan snijwerk, vooral als deze zijn toegerust met 'duivelswerk', het bal in bal principe (afb. 3).

Afb. 3. Een zeldzaam ivoeren puzzelbolspel in naturel en zwart gekleurd. De hoogte van de witte koning bedraagt 15,2 cm. (Uit: *Het schaakspel in Nederland*, te verschijnen 2011).

Dat het schaakspel ook in de 20^e eeuw nog een dankbare inspiratiebron voor kunstenaars is tonen onder andere de spellen van Simonis & Buunk.

Veel van de spellen die we in deze inleiding hebben vermeld vindt u terug in dit cahier van Simonis & Buunk, met een uitgelezen selectie van bijzondere schaakspellen. Wilt u meer informatie over de achtergrond van het schaakspel en de ontwikkelingen door de eeuwen heen, raadpleeg dan ons boek *Chessmen: Art and History*.

Door de eeuwen heen hebben duizenden kunstenaars al hun creativiteit en vakmanschap vastgelegd in de vele uitingen en vormgeving van de schaakfiguren. Het aantal schaakspellen in Nederland is in vergelijking met het buitenland zeer beperkt. Laten we met zorg omgaan met dit bijzondere culturele historische erfgoed. In ons volgende boek *Het schaakspel in Nederland*, dat in 2011 verschijnt, besteden we hier aandacht aan.

Dr. Mathieu Klopogge en Ine Klopogge

Internationale schaaksets in Ede

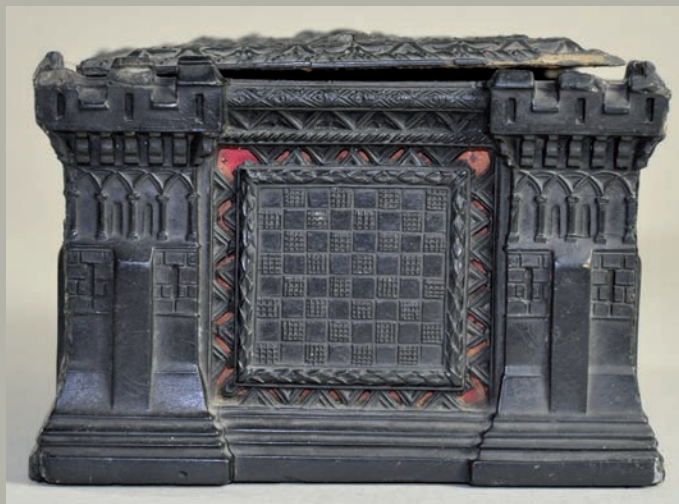
Engeland

Staunton schaakset met bijbehorende Carton-Pierre doos

ivoor, koning: 7,3 cm, pion: 3,5 cm, gestempeld 'Jaques London' onder witte koning en te dateren begin 19^e eeuw.
Herkomst: part. bezit Engeland.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopprogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 158-164.

Schaakset in 'Staunton' stijl met bijpassende doos en opvouwbaar bord

ivoor, koning 8 cm, pion: 3,5 cm, te dateren 19^e eeuw.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

'Staunton Club Size' schaakset met bijbehorende mahoniehouten doos en mahonie- en buxushouten schaakbord op standaard

ivoor, koning: 9,8 cm, pion: 5 cm; standaard: 52 cm, gestempeld 'Jaques London' onder beide koningen, doos en schaakbord gemerkt 'J. Jaques & Son, London' en te dateren begin 19^e eeuw.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 158-164.

'Federation' wedstrijd schaakklok

mahoniehout 16,5 x 24,8 cm, te dateren begin 20^e eeuw

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië

William Lund schaakset

ivoor, koning: 10,4 cm, pion: 4,2 cm, gestempeld 'Will. m. Lund' onder witte koning en aan de hand van het Maltezer kruis op de koning, te dateren ca. 1840-1870.
Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Schaakset in 'Edinburgh Upright' stijl

palm- en ebbenhout, koning: 8 cm, pion: 3,5 cm, te dateren ca. 1850-1875.

Engelse schaakset met houten doos

been, koning: 7,5 cm, pion: 3,5 cm, te dateren ca. 1800.

Schaakset

ivoor, koning: 7,8 cm, pion: 4,7 cm, te dateren eind 19^e eeuw.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Lit.: vgl.: Victor Keats, *Chessmen for Collectors*, Londen 1985, pag. 22, afb. 5.

Staunton schaakset met mahoniehouten doos

palm-, ebben- en mahoniehout, koning: 10 cm, pion: 5 cm, gestempeld 'Jaques London' op voet witte koning, doos gemerkt 'Jaques & Son, London' en te dateren 1855.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 158-164.

‘Chess is war over the board. The object is to crush the opponent’s mind.’

– Bobby Fischer

Cy Endfield’s Fischer – Spassky schaakset met bijbehorende doos en opvouwbaar schaakbord zilver en verguld zilver, koning: 4 cm, pion: 2 cm, met waarmerk ‘Endfield London 1972’, voorzien van certificaat van eigendom genummerd 127/650 en te dateren 1972.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopprogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 250-253.

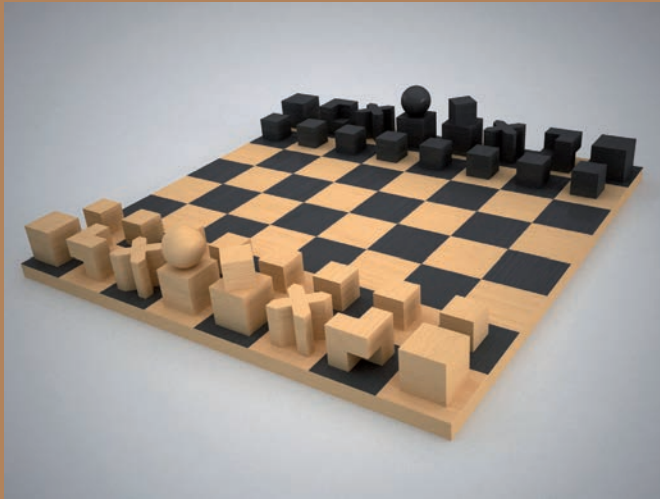
Spassky en Fischer, Reykjavik, 1972

Dit schaakspel, ontworpen door Cy Endfield (1914-1995), werd in opdracht van de FIDE gemaakt als aandenken aan de ‘Match van de Eeuw’, de finalepartij tussen Bobby Fischer en Boris Spassky om het wereldkampioenschap. Fischer verloor de eerste partij, kwam voor de tweede partij niet opdagen omdat de organisatoren niet aan zijn nieuwe eisen wilden voldoen, maar ging toch verder. Hij won de derde partij en won de match vervolgens met 12½-8½. Het was niet zomaar een wedstrijd tussen twee schakers, maar een prestigiestrijd tussen de ideologie van de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten, het communisme versus het kapitalisme. De match veroorzaakte een grote schaakhausse in het Westen.

Duitsland

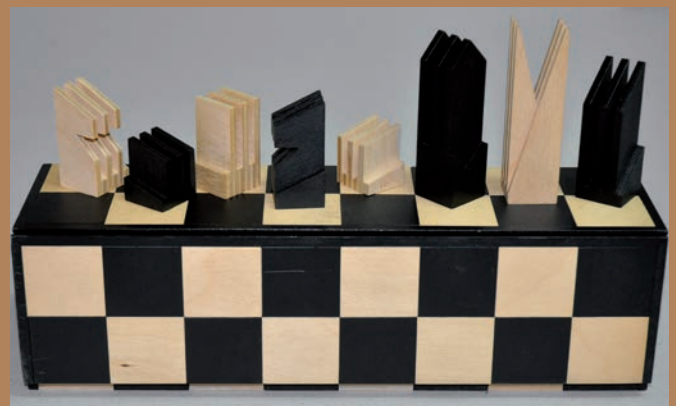
Bauhaus schaakset met bijbehorend schaakbord naar een ontwerp uit 1924 van Josef Hartwig
hout, koning: 4,7 cm, pion: 2 cm, te dateren ca. 1990-2000.
Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.
Lit.: vgl.: Hans and Siegfried Wichman, *Chess*, New York 1960, afb. 193b.
Tent.: Zeist, Huis Doorn, *Smaken verschillen*, sept.-nov. 2010.

De oorspronkelijke schaakset uit 1924

Abstracte schaakset met bijbehorend opvouwbaar schaakbord, ontworpen door Anne Hornef
hout, koning: 9 cm, pion: 3,2 cm, gesigneerd en genummerd 2/50 op de zwarte koning en op het bord en te dateren tweede helft 20^e eeuw.
Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Neurenberg schaakset, stijl Barleycorn

ivoor, koning: 11,3 cm, pion 4,4 cm, te dateren begin 19^e eeuw.

Herkomst: part. bezit Duitsland.

Schaakset

ivoor en vruchtenhout, koning: 9 cm, pion: 4 cm, te dateren ca. 1875.

Herkomst: part. bezit Duitsland. Mogelijk Anton Edel of omgeving, München.

Erbach schaakset in 'Staunton' stijl

ivoor, koning: 12,5 cm, pion: 4,5 cm, te dateren tweede helft 19^e eeuw.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

'Meissen' schaakset met bijbehorend schaakbord, ontworpen door Max Esser (1885-1945)

Böttger-steengoed, koning: 8,5 cm, pion: 3 cm, gemerkt met fabrieksmerk en serienummers aan de onderzijde en te dateren ca. 1920.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 264-268.

De beeldhouwer Max Esser (1885-1945) kreeg in 1920 een atelier in de Meissenfabriek. Hierdoor kon hij, als kunstenaar zonder vaste werkgever, ook in porselein en Böttger-steengoed werken. Hij werd geroemd om zijn expressieve dierfiguren en won in 1937 de Grand Prix op de internationale *Exposition des Arts et Techniques dans La Vie Moderne* in Parijs.

Art Deco schaakstukken, toegeschreven aan Gustav Weidanz (1889-1970)

hout, koning: 7,5 cm, pion: 3,4 cm, te dateren ca. 1922.

Lit.: tent.cat. *Gustav Weidanz zum 80. Geburtstag*, Staatliche Galerie Moritzburg Halle/Staatliches Museum Schloss Mösigkau, Halle 1969, afb. 49.

Tiroler schaakset, Zuid-Duitsland

hout, koning: 13 cm, pion: 7 cm, te dateren ca. 1930.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Schaakset, Oost-Duitsland

buxus- en palmhout, koning: 10 cm, pion: 5,5 cm, te dateren ca. 1950.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

België

Schaakset met bijbehorend schaakbord, ontworpen door Emiel de Block (Berlare (België) 1941)
brons, koning: 16,2 cm, pion: 5,5 cm,
te dateren eind 20^e eeuw.

Frankrijk

Franse schaakset in 'Lyon' stijl
been en palmhout, koning: 10 cm, pion: 4,5 cm,
te dateren eind 18^e eeuw.
Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Schaakset in 'Dieppe' stijl met Franse en Afrikaanse figuren
been en ivoor, koning: 7,2 cm, pion: 5 cm,
te dateren eerste helft 19^e eeuw.
Herkomst: The Fine Chess Sets Collection of Lord Benno Bordiga, Groot-Brittannië/Verenigde Staten.
Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 89-92.

Griekenland

Schaakset met Griekse figuren
brons, koning: 13,6; pion: 6,5 cm, te dateren begin 20^e eeuw.
Herkomst: part. bezit Nederland.

Denemarken

Selenus stijl schaakset

ivoor, koning: 8,7 cm, pion: 4 cm, te dateren 19^e eeuw.
Herkomst: part. bezit Nederland.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 64-77.

Schaakset naar ontwerp van N. Hansen, Denemarken
gepatineerd koper, koning: 7 cm, pion: 5 cm, te dateren
ca. 1870.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Italië

Barovier & Toso schaakset, Murano (Venetië)

gekleurd glas, koning: 19 cm, pion: 7 cm, te dateren
ca. 1950.

Herkomst: part. bezit Verenigde Staten.

Italiaanse Val Gardena schaakset

hout, koning: 8 cm, pion: 6,5 cm, te dateren eind 20^e eeuw.
Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Afrika

Oost-Afrikaanse schaakset, Kenia

ivoor en hardhout, koning: 12 cm, pion: 5,5 cm, te dateren ca. 1920.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Oost-Afrikaanse schaakset, Mozambique

ivoor en ebbenhout, koning: 7 cm, pion: 4 cm, te dateren begin 20e eeuw.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Oost-Afrikaanse schaakset met bijbehorend schaakbord, Kenia

speksteen, koning: 6,4 cm, pion: 2,8 cm, te dateren midden 20e eeuw.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Lit.: vgl.: Ned Munger, *Cultures, Chess and Art, Volume 1: Sub-Saharan Africa*, San Anselmo 1996, afb. 2.

West-Afrikaanse schaakset met bijbehorend schaakbord, Kameroen

koper, koning: 8,2 cm, pion 5 cm, te dateren midden 20^e eeuw.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

India

Schaakset in 'Selenus' stijl

ivoor, koning: 10 cm, pion: 4,5 cm, te dateren tweede helft 19^e eeuw.

Herkomst: The Fine Chess Sets Collection of Lord Benno Bordiga, Groot-Brittannië/Verenigde Staten.

John Company schaakset, India

ivoor, koning: 9,5 cm, pion: 4,6 cm, te dateren ca. 1880.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Kloprogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 215-219.

John Company schaakset met bijbehorende doos, Rajasthan, India

ivoor, koning: 4,5 cm, pion: 2,5 cm, te dateren ca. 1910.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Kloprogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 215-219.

China

Schaakset met keizerlijke figuren, China

ivoor, koning: 10 cm, pion: 5,4 cm, te dateren 19^e eeuw.
Herkomst: part. bezit Nederland.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 229-239.

Macao schaakset

ivoor, koning: 10,5 cm, pion: 6 cm, te dateren ca. 1810.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 228-229.

Deze schaakstukken stellen Europese en Chinese figuren voor. De witte koning en koningin zijn voorgesteld als Europees monarch (waarschijnlijk Carlos I en Maria Amélia van Portugal), de rode koning en koningin als Chinese keizer en keizerin. De lopers zijn weergegeven als 'mandarijn', een hoge staatsheer uit het oude China. De witte toren toorst de Union Flag, de pionnen zijn voorgesteld als soldaten. De stukken van beide partijen zijn gemaakt zoals gebruikelijk in de 18^e en 19^e eeuw.

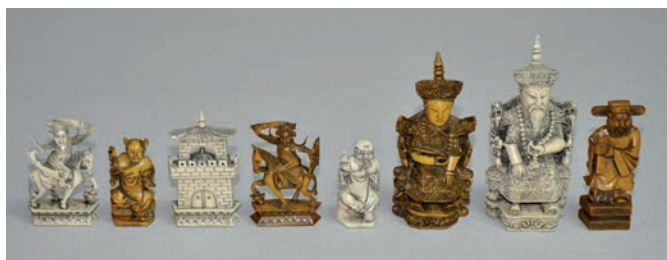

Schaakset, Canton

ivoor, koning: 10,5 cm, pion: 5,5 cm, te dateren ca. 1820.

Lit.: vgl.: Mathieu en Ine Klopogge, *Chessmen: Art and History*, Amsterdam 2007, pag. 237-239.

Deze bijzondere schaakset is rond 1820 gemaakt in Canton. De ene helft van de schaakstukken is in ivoor naturel, de andere helft is geverfd met rood. Zoals gebruikelijk voor spelen uit die contreien is de witte helft uitgebeeld als Europese figuren met koning George III en koningin Charlotte. De meeste Cantonese sets uit het begin van de 19^e eeuw werden gemaakt als exportartikel. De kwaliteit van dit prachtig gesneden schaakspel is uitzonderlijk fraai.

Schaakset, China

ivoor, koning: 11,5 cm, pion: 5,2 cm, te dateren 20^e eeuw.

Herkomst: part. bezit Duitsland.

Japan

Schaakset, Japan

ivoor, koning: 6,3 cm, pion: 4 cm, te dateren eerste helft 20^e eeuw.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets, Duitsland.

Indonesië

Indonesische schaakset met bijbehorende doos, Bali
palm- en palissanderhout, koning: 11,7 cm, pion: 4,3 cm,
te dateren tweede helft 20^e eeuw.

Herkomst: The dr. Kaspar Stock Collection of Chess Sets,
Duitsland.

Rusland

Russische schaakset 'Vrouwen versus Mannen'

Oleg Raikis - Moscow

1955 Stavropol

mammoetivoor, koning: 14 cm, pion: 7,5 cm,
gesigneerd en gedateerd 1998.

Herkomst: Annemarie van Gaal, Moskou.

Schaakset in 'Regency' stijl, Rusland

ivoor, koning: 9 cm, pion: 3,8 cm, te dateren 19^e eeuw.

Costa Rica

Schaakset in 'Figuren' stijl met bijpassend schaakbord, Costa Rica

beschilderd hout, koning: 10,5 cm, pion: 8,5 cm, te dateren 20^e eeuw.

Herkomst: part. bezit Groot-Brittannië.

***‘Genius. It’s a word.
What does it really mean?
If I win I’m a genius.
If I don’t, I’m not.’
– Bobby Fischer***

Colofon

Deze uitgave verschijnt ter gelegenheid van het Schaakfeest op 9 januari 2011 in het 'Bobby Fischer Huis' in Ede.

Samenstelling en eindredactie

Teo van den Brink, Frank Buunk

Kunsthistorisch onderzoek

Femke Lyklema, Constance Moes, Nina Wevers

Fotografie

Corry Jobse

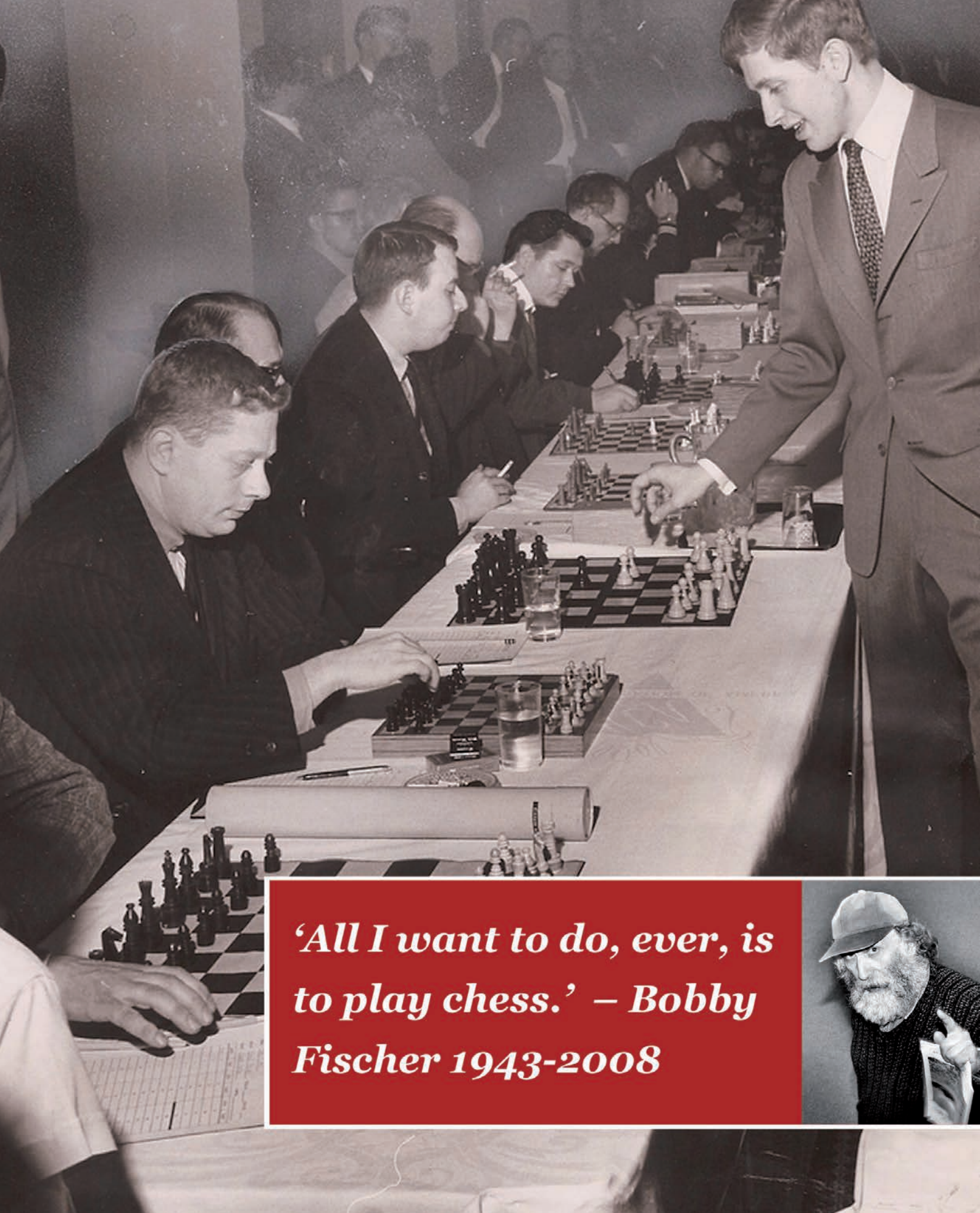
Vormgeving

Maarten Molenaar, Veenendaal

© 2011 Simonis & Buunk Kunsthandel, Ede, Nederland

Deze publicatie werd mede mogelijk gemaakt door Cegeka (voorheen DataBalk) en drukkerij Grafiteam in Veenendaal.

***‘All I want to do, ever, is
to play chess.’ – Bobby
Fischer 1943-2008***

SIMONIS&BUUNK
EEN KEUR AAN KUNST